

АЛАШАРА

Газета Международного объединения содействия развитию абазино-абхазского этноса «Алашара»

В номере:

Фестиваль «Абаза» собрал гостей - 1-5 стр.

Инициатива людей получает поддержку - 6 стр.

Итоги футбольного сезона Абазашты - 7 стр.

Абазинский язык в школах - 8 стр.

12+

Бекленilen Bayram

Her yıl Abhazya'nın Devlet Bayrağı günü ve "Abazaşta" gazetesinin ilk nüshasının basım günü olan 23 temmuzda düzenlenen Abaza Halkı Kültür Günü beş sene içerisinde Karaçay-Çerkesya Abazaların ve dahasının toplumsal hayatlarının ayrılmaz parçası haline geldi. Bayrama bu sene Türkiye, Moskova, Kabartay-Balkarya, Stavropol Bölgesi'nden Abaza-Abhaz diasporalarının temsilcileri ve ayrıca, Abhazya'dan büyük heyet ve de Mussa Ekzekov'un başkanlığında Dünya Abhaz-Abaza Kongresi (DAAK) yönetimi geldi.

23 temmuza kadar çok öncesinden sosyal sitelerde büyük hareketlenme başlanmıştı: çoğu kişi bayramı gerçekleştirme zaman ve yerini detaylı öğrenmeye çalışıyorlardı. Bu sene o, tiyatrunun tamirinden daha da konforlu hale gelen "Zeleniy Ostrov (Yeşil Ada) Parkı" tekrar geri döndü. Bayramın bir gün öncesinde parkta hazırlık çalışmaları başlayınca, "adanın" sürekli sakinleri de canlandı:

dinlenenler ilginç gösterileri تماشا isteği, dükkan sahipleri de çok sayıda insanın geleceğinin bekleşine durdular.

Sergiler sabahtan yerleştirilmeye başlandı. "Abazaşta" redaksiyonu ekspozisyonu ilk önce düzenleyenlerden oldu. Gazete söz konusu günde 80 yıllığını kutluyordu ve onun önceki ve şimdiki çalışanlarının olduğu pano sergi sırasını açıyordu.

Yanında çeşitli asırlarda yaşayan Abaza ve Abhazlar ve de yaşadıkları yerlerle ilgili tarihi resimlerin olduğu üç pano yerleştirilmişti.

Büyük hangarın altı ressam ve dekoratif-süsleme ile halk sanatları ustalarının eser ve eşyalarının yerleşimi için tahsis edilmişti. "Amara" kukla tiyatrosu misafirlerini artık çoğu çocukların sevdiği karakterlerin seslendirdiği şarkılarla karşılıyordu. Çalışma emektarı Keşif Aysanov kendi dekoratif kutularını sergiliyordu; genç usta Sabina sukamışından hasırların

«Bu Tür Bayramlar Halkımızı Birleştiriyor»

Ahmet Hapat
DAAK
Yüksek Meclisi
üyesi
(Türkiye):

– Yaklaşık 160 yıl öncesinde babalarımız yabancı topraklarda kendilerini buldular. Fakat dilimizi ve kültürümüzü koruyabildik. Herhalde, Yaradan Abaza halkının yeryüzünde yaşamaya devam etmesini istiyordur. Ve biz, eğer ortaklaşa hareket eder, birlikte düşünür, birbirimize destek verirsek, birçok şeyi başaracağız.

Bu tür bayramlar halkımızı birleştiriyor. Burada bulunan herkes tanışıyor ve güzel arkadaşlıklar kuruluyor.

Mussa Ekzekov
"Alaşara" derneği
başkanı,
DAAK
Yüksek Meclisi
Başkanı:

– Kültür ve spor festivali, geleneklerimizi ve de sanatın çeşitli alanlarında başarılarımızı gösterme fırsatı olup, bunları kardeş halklarımızla paylaşma ve sırasıyla onlardan en güzel şeyleri öğrenerek alma imkanıdır.

Bu aynı zamanda sağlıklı hayat tarzı ve sporun propagandası olup, halkın sağlığını kuvvetlendirme ve güçlü sporcuları yetiştirme açısından verimli ortamı sağlamaktadır.

Murat Hapıştov
KÇC
Halkları,
İletişim,
Basın ve Yayın
bakanı

– Karaçay-Çerkesya'da asırlarca çeşitli halkların temsilcileri barış ve dostluk içinde yaşamaktadır. Bugün de onlardan biri olan Abazalar Kültür Günlerini kutluyor ve bu güzel halk zengin olduğu şeyleri sergiliyor. Herkesin bu güzel bayramını kutluyorum. Tüm halklara barışı, mutluluğu ve başarıyı temenni ediyorum.

Zalim Abazov
Kabartay-Balkarya
heyetinin
başkanı:

– Karaçay-Çerkesya'daki kardeşlerimizin ziyaretlerine ilk defa geldik ve gördüklerimiz bizi çok etkiledi. İletişimin daha aktif olarak devam etmesini istiyorum.

Evet, Kabartay-Balkarya'daki Abazaların çoğu kendini Kabartay olarak görüyor. Fakat Abaza köklerinden haberdardır ve hepsi Abazalarla ilgili olan herşeye karşı büyük alaka gösteriyorlar. Festivale katılınca, Abazaların ortamına daldık ve bize ne kadar yakın olduğunu kalbimizle hissettik.

Kan Taniya
DAAK
Yüksek Meclisi
Başkan yardımcısı

– Halkımız dünyanın dört bir köşesine dağılmış olmasına rağmen, kültürümüz sayesinde benzersizliğimizi ve dilimizi koruduk. Bu da söz konusu günü kutlamamız için en önemli etkidir. Festival günleri süresince gördüklerimizden dolayı duygularım dolup taşmaktadır. Muhteşem ortam!

Ve tabii ki, bayramın hem spor, hem de kültür kısmının organizasyonun yüksek seviyeli olduğunu belirtmezsem olmaz. Bu yönden ben ve arkadaşlarım çok değerli tecrübeyi edindik.

*Йымйыхуа ахвыртаква,
Йхыыхуа адрькьваква
ГаннажьтI
КIавкIаз айсра...*

*Kafkasya Savaşı
İyileşmeyen yaraları
Sızlayan yara izlerini
Bırakmıştır.*

Bu sözler İnjiç-Çukun'da ressam Amir Bicev'in projesi üzerine Kafkasya Savaşı kurbanlarının hatrasına inşa edilen anıtın üzerine işlenmiştir.

Kafkasya Savaşı Kurbanlarına

Anıtın açılışına adanmış törene başlarken, Abaza Bölgesi'nin başkanı Muhacir Nirov Kafkasya Savaşı'nın birçok halk için trajik sonuçlar bıraktığını ve bugün de tarihin söz konusu sayfalarını unutmayı, topraklarımızda barışı korumamız gerektiğini söyledi.

Bu sözlerin peşinden Muhacir Çağbanoviç, Dünya Abhaz-Abaza Kongresi Yüksek Meclisi başkanı Musa Ekzekov ve İnjiç-Çukun

köyü başkanı Fuad Cantemirov ile birlikte anıtın örtüsünü kaldırdılar. Orada bulunanların nazarına Kafkasya Savaşı'nın başlangıç ve sonucu – 1763-1864 ve de yukarıdaki yazının yazılı olduğu taş levha belirdi. Birbirine geçmiş hançerler ve de Abaza halkının sembolü – açılmış el avucu ve etrafında 7 adet yıldız kompozisyonu tamamlıyor.

İnjiç-Çukun'un imamı çarlık Rusya'sı ile Kafkasya halkları

arasında süren asırlık savaşın hayatlarını götürdüğü kişilerin anısına dua etti.

Törende DAAK Yüksek Meclisi başkanı Musa Ekzekov, muhacirlerin torunu, Suriye'den geri dönen Beslan Marşan, Kabartay-Balkarya Abaza diasporası temsilcisi Zalim Abazov, İnjiç-Çukun Aksakallar meclisi başkanı Kırım Cucuyev, İnjiç-Çukun köyü başkanı Fuad Cantemirov konuşma yaptılar. Konuşmalarda geçen ana tema: atalarımız öz topraklarında ana dillerinde konuşma ve gelenekleri üzerine yaşama hakkı için mücadele etmişlerdir ve onlar hakkında en güzel hatıra – gelenek ve dili koruma, köyleri geliştirme ve tüm halklarla güzel komşuluk ilişkilerini tesis etme.

Amir Bicev'in okuduğu Kerim Mhtse'nin şiirleri ve Aminat Napşeva'nın muhacirler hakkında türküsü dinlendi.

DAAK Sitesine Hoş Geldiniz!

Dünya Abaza-Abhaz (DAAK) Kongresi'nin resmi bilgi sitesi açıldı. Site deneme aşamasında ağustosta yürürlüğe girmiş olup, 18 eylülde ise hakkında Abhaz televizyonunda basın toplantısı düzenlendi. Portalın yöneticisi ve baş redaktörü Amina Lazba ve Kongre'nin yürütme sekreteri İnar Gitsba Dünya Abhaz-Abaza Kongresi tarihi hakkında belgeseli sunarak, bilgi sitesinin amacını anlattılar. Amina Lazba portalın Kongre'nin çalışması ve Abhaz-Abaza etnik grubun temsilcilerinin hayatları hakkında materyelleri sunacak olduğunu belirtti. "Sitenin tüm içeriği istisnasız olarak hayra yönelik olacak. Dünyaya tarihimiz, kültürümüz, etnografya ve halkımızın ünlü kişilerini anlatmak istiyoruz. Dünyaya kendimizi tanıttığımız. Konuşabileceğimiz

ve gururlanabileceğimiz bizde fazlasıyla mevcuttur." dedi o. Portalın içeriği altı dilde olacak: Abazaca, Abhazca, Ruçsa, Türkçe, İngilizce ve Arapça. Şu anlık site beş dilde sunuma açılmış bulunmaktadır, Arapça versiyonu ise daha hazırlık aşamasındadır.

Site herkese üye olma ve de dünya üzerinde Abhaz-Abaza etnik grubu temsilcilerini arayabilme imkanını da sunacak olan veri tabanını kullanma imkanlarını sunacaktır. Amina Lazba'nın dediğine göre, ileride tüm portal üyelerinin birbiri ile konuşabilme fonksiyonunun eklenmesi planlanıyor.

DAAK yürütme sekreteri İnar Gitsba portalın Kongre'nin en önemli amacı olan Abhaz-Abaza etnik grubu temsilcilerinin birleşmesini sağlamak

için önemli araç olacağını belirtti. "Günümüzde, bilgi teknolojilerinin devrinde halkın birleşmesine daha etkin olarak modern iletişim araçlarını kullanarak ve ilk başta internet kaynaklarından yararlanarak ulaşmak mümkündür. Bu nedenle, bilgi portalı dünya üzeri Abhaz-Abaza diasporasının temsilcilerini yakınlaştırmayı amaçlamaktadır." dedi o.

DAAK bilgi portalının açılmasından önce yarım yıllık çalışma yapıldı. Bu süre içerisinde önemli miktarda bilgi toplanmış oldu: 50 GB yakın bilgi, 700 metin sayfasi, 1000 yakın resim ve video materyel. Şüphesiz, onda sitenin her ziyaretçisi kendisi için birçok ilginç şeyi bulacaktır.

www.abaza.org Dünya Abhaz-Abaza Kongresi sitesine hoş geldiniz!

Ataların İzinden

Türkiye'den dört adet bayker – Kafkasya muhacirlerin torunları – atalarının izinden seyahat yaptılar.

Türkiye'den dört bayker – Kafkasya muhacirlerinin torunları atalarının izinden seyahat yaptılar. Cahid Arslan (Simhov), Ahmed Yalçın (Bartsits), Cankat Şeker (Dagujiyev) ve Şener Aydın (Tambiyev) Türkiye'de oluşturulan Kafkasya Baykerleri Klübünün üyeleridir. Kafkasya Savaşı'nın bitiş günü olan 21 mayısta onlar "demir atlarına" binerek ataların gerçek atlarda Türkiye'ye geldikleri güzergah üzerinden geçmek üzere yola çıktılar. Fakat öncesinden onlar Türkiye'deki tüm Kafkasya Kültür Merkezleri'ni Abhaz ve Çerkes bayrakları ile gezmiş ve onlara söz konusu merkezlerin başkanları Kafkasya'daki kardeşlerine selamlarını iletmişler. Daha sonra onlar motosikletler üzerinde Gürcistan üzerinden Kuzey Kafkasya'ya hareket etmişler. Yaklaşık 4000 kilometrelik yolcuğu katedip, Kuzey Osetya ve Kabartay-Balkarya'ya uğrayıp, 10 ağustosta Karaçay-Çerkesya'ya ulaştılar. Cumhuriyetin sınırlarında onları "Alaşara" derneği ve "Adıge Hase" kuruluşunun temsilci ve gönüllü çalışanları ve de basın temsilcileri karşıladılar.

Sıcak karşılama, basın mensupları ile konuşma ve resim çektilerinden sonra motosikletçiler karşılayanların eşliğinde Çerkessk'e doğru hareket

ettiler ve orada ilk olarak Kafkasya Savaşı kurbanları anıtını ziyaret ederek çiçekleri bıraktılar.

Daha sonra "Alaşara" derneğinin ofisinde resmi görüşme yapıldı. Ofisin yöneticisi Murat Mukov bir kere daha misafirleri selamladı ve toplananlara onları tanıttı. Abaza toplumsal kuruluşları adına misafirlere Abaza Halkı Aksakallar Meclisi başkanı Muhadin Aubekov hitap etti.

"Adıge Hase" toplumsal kuruluşun başkanı Ali Aslanov da duygularını saklamıyordu: - Sizinle gurur duyuyoruz! Böyle birşey daha olmamıştı, diaspora ile bizi bağlayan bir tane daha köprüyü kurarak siz ilkler oldunuz. Yakınlaşmamız yönünde daha fazla benzeri faaliyetler yapılmalı.

Cahid Arslan (Simhov) ataların memleketine yolculuğunda gerçekten de kolay olmadığını teyit ederek, zorlukları aşmaya nelerin yardımcı olduğunu anlattı: - Evet, bazen geri dönme isteği doğuyordu, fakat çok daha zor durumda olan atalarımızın yolculuğu yarı bırakmadıkları fikri devam etmeye güç veriyordu.

Kısmi de olsa, atalarımızın çektiklerini yeniden yaşamak istiyorduk. Bizim işimiz çok daha kolaydı, çünkü biz memleketimize doğru geliyorduk, onlar ise öz topraklarını bırakıp gidiyordu. "Poliglot" Uluslararası kolejın müdürü Marcan Dagujiyeva Çukurova Üniversitesi öğretim görevlisi sosyoloji profesörü Cahid Arslan'a Türkiye ile Karaçay-Çerkesya arasında ilmi-egitim köprülerinin kurulmasını teklif etti. Böylece, öğrenci değişimi ve ortak konferansları yapmak mümkün olacak, çünkü "Poliglot'un" uluslararası statüsü bunu mümkün kılıyor. Fikir herkes tarafından beğenildi.

Cahid Arslan, Ahmed Yalçın, Cankat Şeker ve Şener Aydın tarafından imzalı Abhaz ve Çerkes bayraklarını KCC Halk Meclisi milletvekilleri Zaur Dzugov ve Ruslan Kazinov'a verdiler. Ev sahipleri de tabii ki, misafirleri hediyesiz bırakmayı, kitap, disk ve süs eşyalarını

onlara sundular. Misafirler buldukları tüm cumhuriyetlerden toprak parçasını beraberlerinde götürüyorlardı. Onlar evlerine dönünce, üç meşe ağacı dikerek toprakları da altına dökmek istiyorlar. Abaza topraklarından bir avuç toprağı Kara-Pago köyünden aldılar. Ayrıca, onlar Psij köyünü ziyaret ettiler ve Cahit Arslan (Simhov) akrabaları olan Simhov'lardan tarafından karşılandı. Daha sonra misafirleri Çerkessk şehrinde gezdirdiler.

Yolculuktan dinlendikten sonra, baykerler bir sonraki gün Adıgeya'ya doğru hareket ettiler.

Sizin yaptığımız kahramanlık – dedi o. – Motosikletler üzerinde bu kadar mesafeyi geçmek herkesin üstesinden gelebileceği birşey değildir. Fakat siz bunu atalarınızın

Çerkessk'te, Abhazya'da Ölen Gönüllüleri Savaşçıları Andılar

Çerkessk Park Pobedi alanında 1992-1993 yılları Abhazya Vatan Savaşı gönüllülerin anılarına tören düzenlendi.

14 ağustos 1992 yılında Gürcistan Devlet Meclisi'nin kararıyla askerleri Abhazya'ya girdi. Hemen ikinci gün Kuzey Kafkasya'dan Gudauta'ya general Sultan Sosnaliyev'in başkanlığında ilk gönüllü grubu vardı. Şimdi Abhazya'da 15 ağustos tarihi gönüllü savaşçıların günü olarak kutluyorlar. Tüm halkların temsilcilerinden 119 kişinin Abhazya'ya gittiği Karaçay-Çerkesya'da da söz konusu günü kutladılar. Onlardan 13'ü kardeş cumhuriyetin hürriyeti için canlarını verdiler.

Töreni açan "KCC Abhazya Gönüllüleri Birliği" başkanı

Zaur Dzugov bu şekilde desteğin gelmesinin Abhaz halkının savaşçı ruhunu canlandırdığını belirtti. Savaşın cephelerine yaklaşık iki bin gönüllü katıldı, 51 kişi Abhazya Kahramanı payesi, 247 Leon nişanı ve 623 kişiye de "Yiğitlik İçin" madalyaları verildi. Savaşlarda yaklaşık 260 gönüllü hayatlarını kaybetti. Onlar gençlerdi ve herbirinin ölümü sadece genç yaşamın sona ermesi değil, aynı zamanda doğmamış çocuklardı.

Toplananların önünde konuşan Abhazya'da ölen gönüllü Mihayil Gonçarov'un annesi Valentina Rjova, KCC Güç Birimleri ile İletişim Başkanı Seferbi Kereyтов, Abaza Halkı Aksakallar Meclisi Başkanı Muhadin Aubekov, "Karaçay-Alan Halkı" Toplumsal

Kuruluş'un başkan yardımcısı Şağaban Totorkulov, Nogay Bölgesi başkanı İsmail Kataganov, gönüllü savaşçı Yuriy Gutyakulov düşman tankları karşısına av tüfekleri ile çıkan insanların kahramanlığından bahsettiler. Ölenleri hatırlıyor, böylesi kahramanları büyüten anne babalara teşekkür ediyorlardı. Abhazya Cumhuriyeti'nin hürriyeti ve bağımsızlığı için savaşarak canlarını veren gönüllülerin anısına Çerkessk şehrinde anıtı yapma kararından dolayı Karaçay-Çerkesya başkanı Raşid Temrezov'a ve de törenin organizasyonu ve gerçekleştirilmesi için yardımlarından dolayı Çerkessk şehri valisi Ruslan Tambiyev'e de şükranlar iletildi.

Törene sonunda anıta çelenk ve çiçekler bırakıldı.

Hazırlık

İnjiç Çukun artık üçüncü defa Abaza Oyunlarına ev sahipliği yapıyordu. Abaza Özerk Bölgesi'nin merkezi olarak İlk Oyunları gerçekleştirme hakkı ona verilmişti. Üçüncü ve dördüncü Oyunların kazananı olarak söz konusu hakkı iki defa mücadele ile elde edebilmişti. Köy, kendi türünde benzersiz spor yarışmalarının ev sahipliği rolünün her seferinde başarılı bir şekilde üstesinden gelirdi. Turnenin gerçek bayram havasında geçmesi için bu defa da yönetimin öncülüğünde köy faaliyet grubu büyük hazırlama çalışmalarını yaptı. Bir önceki yılların tecrübesi de göz önünde bulundurularak sporcu ve izleyicilerin rahatı için ek önlemler alındı. Yaratıcılık konusunda fikir eksikliğini ise İnjiç-Çukun sakinleri hiçbir zaman çekmemişlerdir. Onların halk tiyatroları seneden seneye cumhuriyetin en iyisi olarak kabul edilmektedir. Açılış törenine de kendilerine has yaratıcılık ile yaklaşarak Nart Eposu motifi tiyatro gösterisini milli spor forumu ile ilişkilendirmek suretiyle hazırladılar. Tertipleyenler, katılımcılar ve misafirler Fuad Cantemirov başkanlığında köy yönetimi, Fatima Aciyeva ve tüm kadın kolları, Murat Candarov'un yönettiği toplumsal meclisi, aksakallar meclisi ve onun başkanı Kırım Cujuyev ve tabii ki müdür Svetlana Hatkova ve yönetici Svetlana Tsekova'nın başkanlığında okul ve çocuk kreşi gruplarının çalışmaları hak ettiği gibi yüksek derece ile değerlendirmişti.

Fuad Urçukov, Anuar Tsekov, Amir Cujuyev oyunlara hazırlığı büyük katkıda bulundular. Oyunun en önemli ödülünün – sari kupa – dizayn eden kişi olan Amir Bicev de İnjiç-Çukun'un sakinlerinde olduğunu da hatırlatmak fazladan olmayacaktır.

Sporcular da hazırlanıyordu. Abaza Halkı Oyunlarının gerçekleştirme sorumlusu Rasul Çukov belirli bir süre sonra bazı gerekli spor aletlerin mağazalarda olmadığı durumuyla karşılaşmıştı. "Köyleriniz tüm envanteri satın aldı, neler oluyor?" diye, şaşırıyorlardı dükkancılar. "Abaza Oyunları" şeklinde kısa cevabı alınca, anlama ve destekleme ifade eden kafa sallamalarında bulunuyorlardı.

Ortaklarımız

V Abaza Oyunlarına hazırlık ve gerçekleştirilmesi ile ilgili çok sayıda insan güçlerini sarfetmişti. Abaza Bölgesi ve köy yerleşim birimleri, toplumsal kuruluşlar, Aksakallar Meclisi, Kadın kolları büyük destekte bulunmuşlardı.

Oyunların gerçekleştirildiği yerlerdeki durumu sağlık çalışanları ve polis ekipleri denetliyordu.

Spor takımlarına eşlik, hakemlere yardımcılık, hakemlere asistanlık, ödül belgelerini doldurma ve de yarışmanın olabildiğince organizeli bir şekilde geçmesi için her bir şeyi yaparak gönüllü yardımcı kişiler büyük yardımda bulunmuşlardı.

"Alaşara'nın" ortakları, katılımcı ve misafirlere süt ürünlerini ikram eden "Saturn" şirketi ve Çerkessk'teki "Tortik" dükkânının sahibi Kopsergenovi işadamlarıydı.

Açılış

Abaza Halkı Oyunları "Abaza" Kültür ve Spor Festivali çerçevesinde

Daha Hızlı, Daha Uzağa ve Daha Güçlü!

"O spor, sen dünyasın" – demiş, Antik Olimpiyat Oyunlarını canlandıran ve haklı olarak Modern olimpiyat hareketinin temelini atan kişi olarak bilinen Fransız toplumsal faaliyet adamı Pierre Coubertin.

Tüm Karaçay-Çerkesya köyleri, Çerkessk ve Moskova şehirleri, Stavropol Bölgesi, Kabartay-Balkar ve Abhazya'yı temsilen 11 spor çeşidinde en güçlüleri belirlemek üzere 16 takım İnjiç-Çukun'a geldi.

gerçekleştiriliyorlar. Önceki seneler onlar Abaza Halkı Kültür Günü'nü takip ediyorlardı. Bu sefer festivali oyunlar açtı.

Jübile Festivali'ni anons ederken, tertipleyenler onun 5 yılın en büyük çaplısı olacağı sözünü vermişlerdi. İnjiç-Çukun genel eğitim okulunun önünde toplanan insanların çokluğu beklentilerin gerçekleşeceğini söylüyordu. Temsil de yüksek derecedeydi: açılış törenine katılanlar Dünya Abaza-Abhaz Kongresi Yüksek Meclisi Başkanı Mussa Ekzekov, KÇC Kültür Bakanı Ramazan Borokov, KÇC Halklar, İletişim ve Basın Bakanlığı KÇC Şubesi Başkanı Zurab Cantemirov, Abaza Bölgesi Yönetimi Başkanı Muhacir Nirov, Moskova Abaza Diasporası Önderi Beslan Agrba, Türkiye Abaza Diasporası aktif toplumsal çalışanı, DAAK Yüksek Meclisi üyesi Ahmed Hapat, "Apsadgıl" Birliği, Stavropol Bölgesi Abaza Millî Birlikleri ve KÇC toplumsal kuruluşlarının temsilcileriydi. Onlar katılımcı ve misafirlerin önünde konuşurken, böyle faaliyetlerin insanların birleşmesi, spor ve sağlıklı hayatın popüler hale getirilmesi açısından önemini altını çizdiler ve gerçekleştirdiği için Mussa Ekzekov'a teşekkür ettiler.

Mussa Ekzekov'un kendisi konuşmasında sıradakilerin altını çizdi: "Halkımızın içinden çok sayıda ünlü sporcu yetişmiştir. Fakat bu oyunları her sene gerçekleştirirken, en başta halkımızın sağlığı ve birleşmesini gözetliyoruz."

Ramazan Borokov yarışma

katılımcılarını Cumhuriyetin Başkanı adına selamladı ve başarı dileklerinde bulundu. "İnsanları birleştiren bayramı tertipleyenlere teşekkür etmek istiyorum" diye, sözlerini tamamladı.

Hakemlik

Herhalde, az çok büyük çaplı yarışmaların hiçbiri tartışmasız geçmiyordur. Onlar daha sıkça hakemlik etrafında dönmektedir. Daha önceki seneler Abaza Oyunlarına amatörler hakemlik yapıyordu. Yaptıkları için üstesinden gelemedikleri söyleyemeyiz, fakat gerekli vasıfların olmaması nadir de olsa, anlaşmazlıklara neden oluyordu. Son seneler bilek güreşlerine profesyonel hakemler davet edilmeye başladı ve bu da pozitif sonuçları doğuruyordu. Beşinci Oyunlarda 2000 yılı Olimpiyat oyunları katılımcısı, ünlü atlet Dmitriy Tents'in başkanlığında sadece profesyonel hakemler görevlendirildi. Bilek güreşi hakemleri Timur Baboyev ve Anzor Bogatrev, hulle ve taş atışı – İlyas Batçayev, yay atışı ve direğe tırmanma – Murat Agirov, halatı karşılıklı çekme – Muhadin Aubekov, atletlik çeşitleri – Olga Horolskaya ve ona İlna Kuşnareva ve Yaraslav Çesnokov yardım ediyordu, pnevmatik silah atışı – Rustam Şhagoşev, voleybol – Kirill Aksenov, futbol – Vitaliy Golobov ve Aram Bagramyan. Bu da yüksek seviye hakemliği sağladı. Son Oyunların bir artışı da budur.

Alternatif Program

V Oyunların yeniliği izleyiciler için hazırlanan alternatif programdı. İnişiyatif sahibi ve düzenleyeni Amiran Dzugov olup, söz konusu yenilik birçok kişinin hoşuna gitti. Bunun sayesinde birçok kimse diğerlerinin nasıl yarıştığını pasif olarak izlemekle kalmayıp, fazla zor olmayan, fakat çok eğlenceli oyunlarda kendilerini gösterebiliyorlardı. "Açarrah" oyunun katılımcıları tahdada kesilen çeşitli büyüklükteki deliklere topu geçirmeliydiler. Söz konusu oyunu herkesten daha iyi başarılar Koydan'dan Dinara Kahunova ve Kara-Pago'dan Kemran Ristov oldu. Dartsta Kara-Pago'dan Larisa Arhagova ve Krasny Vostok'tan Zorgi Acibekov birinciliği elde ettiler. Millî oyunda ise Staro-Kuvinsk'ten Liyana Lapugova ve Asker Aganov herkesten öndeydi. Onların hepsine "Alaşara" Derneğince ilginç hediyeler verildi.

Yarışmalar

Abaza Halkının V Oyunlarında 11 spor çeşidinde 17 ödül takımı için yarışılıyordu: hulleci ve bilek güreşçileri iki ağırlık kategorisini ayrılmışlardı, 100 metre koşu, uzunluğa atlama, yay ve pnevmatik silah atışlarında erkekler ve bayanlar ayrı olarak yarışılıyordu. Geçen seneki sonuçları sadece atlayıcı bayanlar geçebilmişti. Çoğu kimse Elburanlı ağır kulle atıcısı Soslan Ksalov'dan yeni rekorları bekliyordu, fakat bu

sene öyle görünüyordu ki, az bir güç birinciliğe etmek istedi.

Ayrıca, genel takım halinde ödüller belirleniyordu. Yedi türde galibiyetle, artı olarak beş adet ikinci ve üçüncülük ödüllerini alarak yarışmanın en iyisi Elburanlı köyünün takımı olmuştu.

Çerkessk, Novo-Kuvinsk ve ayrıca, Abhazya, Moskova, Kabartay-Balkarya ve de Stavropol'den misafirler komple takımlarını sunamayıp, yarışmaların birçok türüne katılmamış ve böylece düşük sonuçları elde ettiler. Fakat önemlisi, onlar da Abazaların yılın en önemli spor olayına kayıtsız kalmamışlardı!

Genel takım sonuçları (tüm çeşit yarışlarda kazanılan en az derece toplamları):

1. Elburgan – 57
2. Kubina – 80
3. Krasny Vostok – 95
4. İnjiç-Çukun – 99
- 5-6. Apsua – 100
- Psij – 100
7. Kara-Pago – 125
8. Staro-Kuvinsk – 131
9. Koydan – 134
10. Kazma – 153
11. Moskova – 190
12. Abhazya – 197
13. Stavropol Bölgesi – 201
14. Kabartay-Balkarya – 225
15. Novo-Kuvinsk – 239
16. Çerkessk – 243

Bilek Güreşi

İki sene üst üste aynı sporcular kazanıyorlardı: Kubina'dan Azamat Kopsergenov (ağırlığı 75 kg kadar) ve Aslan Kışmahov (ağırlığı 75 kg üstü). Bu sene her iki türde şampiyonlar değişti. Azamat turneye gelemeyi ve burada Elburgan'dan Zurab Kadıjev rakipsizdi. Oyunlara ilk defa katılan Oleko Kujev, yarışmanın sürekli katılımcısı ve ödüllüsü olan Ramazan Darmilov'un yerini başarılı bir şekilde alarak ikinci ödülünü sahibi oldu. Üçüncü sıraya Rustam Habatov (Krasny Vostok) yerleşti.

Bir tane daha Kujev Apsua'dan – Rustam – ağır siklet yarışmacılar arasında üçüncülüğü elde etti. Aslan Kışmahov bu defa da finale ulaştı, fakat orada Kabartay-Balkarya'dan Eldar Şebzuhov'a mağlup oldu.

Ağırlık Kaldırma

75 kg ağırlığa kadar ağırlık kaldırmanın turnesi üç ay önce hayata veda eden geçen seneki galip Azamat İonov olmadan geçti. Azamat'ın akrabaları mükemmel sporcunun anısına hafif ağırlık yarışmacıların en iyileri olan üç kişi için para ödülünü hazırladılar. Ve ilk ödülün sahibi onun köylüsü Zurab Kadıjev oldu ve o daha önce de söz konusu turnede galip olmuştu, fakat daha sonra bilek güreşinde yoğunlaşmıştı. Bu sene o her iki tür yarışmaya katılıp, galibiyet geleneğini devam ettirdi.

Soslan Ksalov ağır siklette galibiyeti bir defa daha kutladı. Fakat, geçen sene iki adet 150 kg iki adet ağırlığı 125(!) defa kaldırarak rekor elde ettiyse de, bu sene açık farkını göstermeyip, 51 kaldırışla yetindi.

Sonuçlar

75 kg kadar
1 sıra – Zurab Kadıjev (Elburgan) – 22 defa

2 sıra – Ramet Gukev (Psij) – 19 defa
3 sıra – Oleko Kujev (Apsua) – 15 defa

75 kg üstü ağırlık
1 sıra – Soslan Ksalov (Elburgan) – 51 defa
2 sıra – Rustam Abitov (Krasny Vostok) – 42 defa
3 место – Aslan Muratkov (Psij) – 41 defa

Taş Atışı

Bu sene Psij Abaza Oyunları'nda en fazla rekabet gücüne sahip takımı sundu. Okuyucular belki de dikkat etmiştir, hulle sporundan bu köyü Ramed Gukev temsil ediyordu – ünlü sambocu, 2017 yılında Rusya gümüş madalya ve Avrupa şampiyonasında bronz madalyanın sahibi. Taş atışında KÇC en büyük Abaza köyü adına gençler arası serbest güreş Avrupa yarışması birincisi ve dünya geneli yarışmanın gümüş madalya ödüllüsü İsmail Nirov katıldı. O, sadece rakiplerini güzel bir şekilde halıya atmaya değil, aynı zamanda güzel atışı da yapabildiğini gösterdi.

Bu turnenin önceki ödüllülerinden bu sene kaideye yükselen sadece Ali Pazov olup, 2016 yılında olduğu gibi üçüncülüğü elde etti ve toplam sonucunu 2 metreye yükseltti (yarışmacılar taşı üç şekilde atıyorlar, galip en iyi toplamına göre belirleniyor).

Sonuçlar

1 sıra – İsmayıl Nirov (Psij) – 23,52 m
2 sıra – Soslan Ksalov (Elburgan) – 22,29 m
3 sıra – Ali Pazov (Kubina) – 20,29 m

Direğe Tırmanma

Direk bu sene kolay kolay kimseye boyun eğmiyordu, yarışmacılardan bir kişi son noktaya ulaşamadı bile. Bazılarına göre yerine getirmek için yarım dakikadan uzun bir süre gerekti. Geçen 5 saniyeden daha az süre içerisinde resmen direğe koşarak çıkan İnjiç-Çukunlu Kemran Bicev, bu sene iki kat fazla süreyi harcadı ve ödülleri listesine bile giremedi. İkinci sıra ile üçüncü sırayı 0.03 saniye ayırdı.

Sonuçlar

1 sıra – Damir Şayev (Elburgan) – 6,65 sn.
2 sıra – Said Bereslanov (Apsua) – 7,56 sn.
3 sıra – Albert Kalmikov (Stavropol) – 7,59 sn.

Pnevmatik Silah Atışı

Atışta iki sene boyunca hiçbir rakibi tanımayan Ariza Ozova bu sefer hata yaptı ve sadece üçüncülüğü kazanabildi. Geçen sene mümkün 50 puandan 49 elde eden onun köylüsü Amir Cujuyev bu sefer sonucunu 19 puana eksiltmiş ve ödül için yarışmaya katılmadı. Geçen seneki neticeyi tekrarlayan Muradin Urçukov bir derece yükseldi.

Aynı zamanda, bu seneki oyunların sonuçları geçen seneden daha düşüktü, sadece bir puan ile en iyi dereceyi elde etmek için sıkı mücadele dikkati çekiciydi, kızlarda ise hepden ek göstergelere başvurmak gerekti.

Sonuçlar

Bayanlar
1 sıra – Maryat Gazayeva (Krasny Vostok) – 34 puan
2 sıra – Adelina Kizilbekova (Apsua) – 34 puan
3 sıra – Ariza Ozova (İnjiç-Çukun) – 32 puan

Erkekler
1 sıra – Muhadin Meremkulov (Elburgan) – 35 puan
2 sıra – Muradin Urçukov (Moskova) – 34 puan
3 sıra – Murat Kışmahov (Psij) – 33 puan

Yay Atışı

Bu seneden itibaren yaycıların turnesi SSCB emektar antrenörü, takımını dört defa Olimpiyat Oyunları galibiyetine yükselten, SSCB yay atışı baş antrenörü

Arsen Şugayiboviç Balov'un adına gerçekleştiriliyor. Abaza Oyunları katılımcıları sporun bu türünde tabii olarak ünlü antrenörün talebelerinden çok uzaktadır. Fakat Karaçay-Çerkesya'da yay atıcılığı okulunun olmadığı hesaba katılarak, sadece nişana isabetleri bile olumlu sonuç olarak değerlendirilmelidir. Bundan dolayı istikrarlı atışların burada gösterilememesi şaşılacak durum değildir. 21 puanlık dereceyle geçen sene galip olan Karina Tsekova bu sene sadece 12 puan elde edebildi, fakat üç ödüllünün arasında kalmayı başardı. Geçen sene 26 puan ile kazanan Aslan Baterbiyev, bu sene 5 puan ile 14 sıraya yerleşti. 2017-Oyunların ikinci ödüllüsü Renat Teberdukov şimdi yarısı kadar puan alarak yedinci sonucu gösterdi. Erkekler arasında geçen seneki ödüllüler arasından sadece Anuar Tsekov kaideye çok yakındı, fakat ek göstergelerle üçüncülüğü Ksalov'a teslim etmek zorunda kaldı.

Sonuçlar

Bayanlar
1 sıra – Asya Şeremetova (Elburgan) – 14 puan
2 sıra – Liya Agova (Apsua) – 13 puan
3 sıra – Karina Tsekova (İnjiç-Çukun) – 12 puan

Erkekler
1 sıra – Marat Gojev (Apsua) – 15 puan

2 sıra – Amarbi Pşmahov (Çerkesk) – 14 puan
3 sıra – Beslan Ksalov (Elburgan) – 13 puan

Koşu 100 m

Tertipleyenler 2017 yılında 100 metrelik koşu sahasını bulamamışlar ve bundan dolayı mesafe 80 metreye indirilmişti. Bu sene koşuculara inşaat halindeki dinlenme parkında 100 metrelik koşu sahasını sundular. Bu yüzden iki senenin sonucunu karşılaştırmak pek doğru olmayacaktır. Fakat koşucular GTO altın işaretinden daha güzel sonuçları göstermiş oldukları şüphesizdir.

Bir tane dahe ilginç gerçek: erkeklerde ödüllü üçlü olduğu gibi kaldı, fakat Anzor Uşa aynı sonuçlara rağmen birinciliği daha genç olan Ahmed Pazov'a bıraktı. Bayanlarda ise her üç ödüllü değişti.

Sonuçlar

Kızlar
1 sıra – Dayana Kışmahova (Kara-Pago) – 15,4 sn.
2 sıra – Asiyat Kuraçinova (Kubina) – 15,8 sn.
3 sıra – Elina Blenaova (İnjiç-Çukun) – 15,9 sn.

Erkekler

1 sıra – Ahmed Pazov (Kubina) – 12,2 sn.
2 sıra – Anzor Uşa (İnjiç-Çukun) – 12,2 sn.
3 sıra – Alibek Pşmahov (Elburgan) – 12,6 sn.

Koşarak Atlama

Daha önce de belirtildiği gibi, geçen seneki sonuçların geçilebildiği tek spor çeşidi bu oldu. Bunu yapanlar da bayanlardı. Daha doğrusu bir tek kız – Zaira Thagolegova. O bir sene öncesinde Emilina Abazova'dan 2 sm. geride kalmış ve ikinci sıraya yerleşmişti. Bu sene o 15 sm. daha uzağa atlamış ve rakiptir. Emilina bu sene fazla başarılı atlamayıp, sadece beşinci olmuştu.

Erkekler arası geçen senenin galibi Anzor Uşa da herkesten daha kötü atlamıştı – önceki seneye göre ve iki rakibine göre de daha kötü ve üçüncülükle iktifa etmişti.

Sonuçlar

Bayanlar

1 sıra – Zaira Thagolegova (Kubina) – 4 m 11 cm
2 sıra – Dana Ceo (İnjiç-Çukun) – 4 m 01 cm
3 sıra – Darina Kablahova (Psij) – 3 m 81 cm

Erkekler

1 sıra – Ahmed Pazov (Kubina) – 5 m 89 cm
2 sıra – Asker Aganov (Staro-Kuvinsk) – 5 m 65 cm
3 sıra – Anzor Uşa (İnjiç-Çukun) – 5 m 59 cm

Voleybol

Abhazya ikinci sefer Oyunlara güçlü voleybol takımını getiriyor. İlk defa 2015 yılındaydı. Bu sefer de fazla ciddi direnç ile karşılaşmayıp, birinci olarak gruptan çıkarak, daha sonra yarı finalde Kubina'yı, finalde de Krasny Vostok'u yenerek rahatlıkla turnenin galibi

Mini-Futbol

Oyunların bir tane daha isimle ilişkili turnesi. Galibin ödülü 29 temmuzda 80 yaşına dolduracak olan Taras Mironoviç Şamba'nın adına hazırlanmıştı. Taras Mironoviç Abaza halkının birleşmesi için büyük katkıda bulunarak, 25 yıl boyunca Uluslararası Abhaz-Abaza Halkı Birliği'nin başkanlığını yapmıştı. Ve Abaza oyunları söz konusu birleşmenin canlı bir örneğidir.

Yarışma için 16 takım başvurmuştu, fakat KBC takımı gelmemiş, ve kur'a sonucu Psij takımının 1/8 finalde rakibi olacağından, teknik galibiyet sayılmıştı. Söylemeli ki, kur'a sırasında takımların bölüştürülmesi güçlü takımların karşı karşıya gelmesini ve böyle onlardan hergani birisinin ilk karşılaşmada oyun dışı kalmasını engellemişti. İlk karşılaşmalarda bazı takımlar arası puan farkları bununla açıklanabilir. İnjiç-Çukun – Koydan – 9:0, Moskova – Abhazya – 4:2, Çerkesk – Stavropol – 6:0, Elburgan – Kara-Pago – 5:1, Staro-Kuvinsk – Apsua – 3:2, Krasny Vostok – Kazma – 5:2, Novo-Kuvinsk – Kubina – 1:3. Çeyrek finalde Psij Çerkesk'i yendi, İnjiç-Çukun Moskova'lıların güçlü direnci ile karşılaştı, fakat genede 2:1 olarak üstün geldi. İki diğer karşılaşmada büyük skor kaydedilmişti: Elburgan – Staro-Kuvinsk – 4:0, Krasny Vostok – Kubina – 7:4. Yarıfinalde Elburgan Psij'ı 3:1 yendi, İnjiç-Çukun ise Krasny Vostok'a karşı bir tane da zor galibiyeti 1:0 elde etmişti. Krasny Vostok Psij'a karşı 3 sıra için 2:0 üstün geldi.

Futbol final V Abaza Halkı Oyunlarını sonuçlandırdı. Halat çekimini izlerken tüm heyecanlarını boşaltmış gibi görünen seyirciler, şimdi de futbol sahasının etrafını sarmışlardı. Hayır, heyecanlar tükenmemişti. İki devre İnjiç-Çukun üzerinde seslilik hiç dinmedi. İki komşu köy, iki daimi rakipler İnjiç-Çukun ve Elburgan oyun sırasında galibi belirleyemediler. Penaltı vuruşlarını yapmak gerekti. Ve burada ev sahipleri komşularını üstesinden gelebildi – 3:2. Ve bu galibiyet İnjiç-Çukun'luları genel takım halindeki başarısızlığını biraz da olsa üzerini örttü.

Mini-futbol turnesinin en iyi forveti olarak 7 gölü atan Krasny Vostok'tan Eldar Habatov seçildi, en iyi kaleci – Adam Candarov (İnjiç-Çukun), en iyi koruma oyuncusu – Vadim Gotov (Psij), en iyi oyuncu ise Alsan Hamukov (Elburgan) oldu.

Kapanış

Ödüllendirme töreni artık projeksiyonların ışığında gerçekleştirildi. Herbir ödül sahibinin adına coşkun tezahüratlar eşlik ediyordu. Ne zaman ki Mussa Ekzekov Oyunların en önemli ödülü olan sari kupayı Elburgana vermişti, ateşli şelaleler patlayarak Açar Meremkulov'un seslendirdiği "Elburganım" şarkısı söylenmeye başlandı. Sunucu Amiran Dzugov ise takımın galibiyeti değişmeyen kaptan, dört sene boyunca takımını söz konusu başarıya götüren, fakat köylülerin zaferine kadar paylaşamamış, mükemmel sporcu ve spor düzenleyeni ve sadece çok iyi bir insan olan Azamat İyonov'a ithaf ettiklerini söyledi.

«Slovo» Ve Abazalar: Çocuklara Hediye

2017 yılı haziran ayında «Slovo» Sankt Petersburg Dil İnelemeleri İlmi Hayır Fonu araştırmacı-gönüllü araştırmacıların ilk heyet grubundan Rodion Svetliçny konuşmamızı şu

Çocuklar ve Ailelerine Hediye

“Bu sene neredeyse tam bir ay çalıştık ve geçen seneye göre diğer amaçlar üzerine yoğunlaştık. Geçen sene Abaza dili, onun lehçe ve şivelerinin durumunu, çocuk ve yetişkinlerin şu an itibarı ile dili kullanma seviyelerini inceleyip, zorlukları tespit ettik. Bu yüzden, bu sene ise, somut işlerle fayda sağlamak için geldik. Zaman sınırlaması olduğundan bir ay içerisinde üstesinden gelebileceğimiz fazla büyük olmayan proje söz konusuydu. Sanırım, hemfikir olduğumuz arkadaşların da desteği sayesinde, hedefin üstesinden geldik.” diyor Rodion.

İlk buluşmamız Cumhuriyet Eğitim Çalışanları'nın Bilim Seviyelerini Yükseltme Enstitüsü'nün Kabartay-Çerkes ve Abaza Dilleri ve Edebiyatları Bölümü'nde gerçekleşti. Psij köyü 1 No'lu jimnazisinin ilk okul öğretmenini Aminat Bulatova ve heyetin yöneticisi Rodion Svetliçny bölümün başkanı ile birlikte teklifleri ve onların yerine getirme şartlarını konuştuktan sonra okul öncesi ve ilk eğitimcilerle ve de ebeveynlere yardımcı olacak audio programı hazırlamayı kararlaştırdılar. Aminat Viktorovna Bulatova programı hazırlayan ve yöneteni olarak seçildi. Abaza Bölgesi Psij köyü “Zvezdočka” çocuk kreşi yöneticisi Margarita Molhozova karşılıksız olarak çalışma mekanı sunarak Pjojeye önemli ölçüde desteği sağladı. Abazaca yayınlarından 63 eser seçildi: masal, çocuk şiirleri, hikayeler ve takfiyeler. Onları 11 kişi inceledi. Ses operatörü ve ses yönetmenliğini Rodion'un bizzat kendisi üstlendi.

“Yakında disklere yazılmış audio programını tüm abaza kreş ve okulları alacak. Proje Y.Y. Zaharova yönettiği fonumuzun tam desteğini aldı.” diye, belirtti Svetliçny.

Heyet Takımı

Bu sene heyet takımın üyeleri önemli ölçüde değiştirildi ve genişletildi, fakat, maalesef, 2017 yılı heyetin en aktif üyesi Sergey Biktimirkin gelemedi. Takımın herbir üyesi farklı bir görevi üstlendi.

Margarita Kravtsova – pratisyen psikolog, Kiyev'de yaşıyor ve çalışıyor, Birleşmiş Milletler Uluslararası Halkların Nüfusu fonunun çerçevesinde çalışan toplumsal kuruluşun çalışanıdır.

“Misafirperver bölgenize ilk defa geldim. Heyet içindeki görevlerim de psikoloji ile ilgiliydi. Sohbetlerin psikoloji açısından gözlemlenmesi çok ilginçti. Mimik ve hareketlerle dahi insanların birbirleri ile ne kadar rahatça anlaştıklarını görmek mümkündür. Karaçay-Çerkesya'da çok duygusal, açık yürekli insanlar yaşıyor ve onlarla konuşmamız çok memnuniyet verici ve kolaydı. Farklı ailelerde bulduk, onlardan birçoğu farklı halklardan oluşuyor, örneğin, kocası Abaza, hanımı Karaçay

kelimelerle tamamlamıştı: “Abaza dilin korunması meselesine katkıda bulunmaya hazırız”. Ve şimdi de 2018'nci yıl: önceki heyetin çalışmasının sonuçlandırılma vakti.

veya kocası Rus, hanımı Abaza. Sohbetlerimiz her seferinde çok samimiydi: halkın tarihini, aile ve soyun tarihini, milli gelenekleri bize anlattılar, örneğin, kızı isteme ve düğün merasimleri nasıl olduğunu. Elde ettiğim materyel çok değerli ve benzersizdir, çok hoş duygu ve izlenimleri edindim” dedi Margarita.

Elena Guts, Kiyev M.P. Dragomanova Üniversitesi'nin öğrencisi, geleceğin dilbilimcisi, mesai arkadaşının duygusal konuşmasını devam ettirdi:

“Yakutistan'da doğdum, şu an Kiyev'de okumaktayım. Karaçay-Çerkesya'da da ilk defa bulunuyorum. Burada çok şey beni şaşırtıyor. Büyük şehrin sesliliğinden ardından ölçü ve tevazu göze çarpıyor. Birçok kızın uzun kollu uzun elbiseler ile boyunlarında da eşarplı olarak gezdiği dikkatimi çekti. Bu anlamda başkent ile hiçbir karşılaştırma mümkündür değildir. Böylesi tevazu, tutumluluk ve iyilik ortamından zevk alıyorum. Daha yeni başlayan araştırmacı olarak Abaza dili gibi zor bir dil ile karşılaşmaktan memnunum. Novo-Kuvinsk köyünde öğretmen bizlerle mini-dersi bile yaptı. “Beş güvercin beş taş üzerinde duruyor” şeklindeki zor deyimler benim için bir keşifti. Aynı zamanda dilin öğrenilebileceğini, fakat biraz gayret gerektiğini” anladım. Buranın insanları ve doğası mükemmeldir.”

Margarita ve Yelena'nın söylediklerini açıklarken, Rodion geçen sene dağlara bile gidebildiğini hatırladı. Bu sene ise arkadaşların ailelerine misafirlige gitme, Staro-Kuvinsk ve Krasny-Vostok köylerinde buluşmaları gerçekleştirme, Arhız'a geziye gitme, Çerkessk gezileri ile zevklenme ve “Jemçujina Kavkaza” Kompleksi'nin termal kaynaklarının etkisini dahi deneme fırsatını bulmuşlar.

“Alaşara” Uluslararası Birliği'n çalışanları ile tekrar görüşmek hoştu. Abaza dilinin korunması için çok şey yapıyorlar. Ona biz hayran kaldık. Görüşmemizde hazırlamış olduğumuz audio programın “Alaşara'nın” desteğiyle yazılı versiyonunu hazırlama ve yayımlayabilme imkanı hakkında konuştuk. Gelecekte de birlikte sıkı olarak çalışmayı umuyoruz.” diyor Svetliçny.

Abaza Dili'nin Transkripsiyon'u

Heyette Rodion Svetliçny'in eşi Yelena Svetliçnaya, büyük uzman, yazılı dilleri olmayan Afrika halkları ile çalışmada büyük tecrübeye sahip, Middlesex Üniversitesi'nin uygulamalı dilbilimin yüksek lisans öğrencisi de vardı.

“Dilbilimcisi olarak dilin yapısını inceleme benim için çok ilginçti. Hemen fonetikten başladım. Ne kadar çok sessiz harfin bulunduğu çok şaşırmıştım, tabii. Abazacayı öğrenmek isteyen kişinin tüm bu sesleri öğrenebilmek için çok

gayret etmesi gerekecektir. Abaza dilinin güzelliği de işte bundan kaynaklandığını düşünüyorum. Radion ile bir daha geleceğiz, Abaza dilini daha derin olarak incelemek istiyorum.” diye, anlatıyor Yelena.

Yelena Svetliçnaya yazı dili olmayan halklardan biri için yazı dilini hazırlamak üzere Kenya'da birkaç yıl çalıştı. Ve tabii, Abaza dilinin transkripsiyon çalışmasında böylesi geniş bilgiye sahip bir uzmandan faydalalanmamak çok büyük hata olurdu.

“Transkripsiyon alfabeti Uluslararası Fonetik Birliği tarafından düzenleniyor ve şekilleniyor ve 2005 yılı itibarı ile söz konusu alfabe 107 sembol-harf, 52 sembol – diakritik işareti ve 4 sembol – prosodi işaretlerini içeriyordu. Transkripsiyon sesleri dilbilimciler ve sadece dili öğrenmek isteyenlere herhangi bir sesi incelerken, çok yardımcı oluyor. Abaza dili seslerini söz konusu alfabe ile eşleştirmek istedik ve kendi uyum tablomuzu oluşturduk.” diye, anlatıyor Yelena.

Bu yönden ilk adımları Amerika dilbilimcisi Brayan O'Herin attı. O, uzun yıllar Abaza dili çeşitli teori ve pratik meseleleri üzerine çalışmalar yürüttü. Abaza dili dilbilimi üzerine bir kısım yayın ve monografisi mevcuttur. Karaçayev-Çerkesya'da bulunduğu günler içerisinde Yelena Svetliçnaya Brayan tarafından sunulan transkripsiyon projesini inceleyip, eklemeler yaptı ve proje tarafımızdan uzmanlara denemek üzere teklif edilecektir.

“Slovo” Fonu ve Abazalar

Heyetin üyeleri “Slovo” fonunun gönüllü çalışanlarıdır ve onun çalışmaları hakkında bize kısaca haber verdiler.

“Slovo” Sankt Petersburg İlmi Araştırmalar Dil Araştırmaları Fonu 1996 yılında Rusya ve BDT ülkeleri halkları yazı dilleri geliştirme ve dilleri inceleme imkanın elde edilmesi için oluşturulmuştu. 2000 yılından itibaren saha araştırma dilbilimi ve dilbilimi veri tabanlarını hazırlama, tercüme teori ve pratiği meseleleri, sosyal dilbilimi ve sosyal psikoloji konularında projeler onun çalışma çerçevesinde hazırlanıyor.

“Projemizi gerçekleştirmeye bize yardımcı olan bizimle hemfikir herkese, özellikle de metinleri seslendiren çocuklara çok teşekkür etmek istiyorum. Abazaların kendilerine ait kukla tiyatrosunun olduğunu hoşnutlukla öğrenmiş ve yöneticisi Zurab Kopsergenov ile memnuniyetle çalışmıştım. Şimdiden gelecek sene ile ilgili planları yapıyor, yeni projelerin gerçekleştirilmesi yönünde sıkı işbirliğinin desteklenmesi ve devam edilmesini umuyoruz.” dedi Rodion Svetliçny son buluşmamızda.

Buna karşın Abaza topluluğu da “Slovo” Sankt Petersburg Bilimsel Toplumsal Fonu ve yöneticisi Yelena Yürjevna Zaharova'ya yürekten şükranlarını sunmaktadır.

Sivil Girişimler Destek Görüyorlar

“Alaşara” derneği sayesinde Abaza halkını koruma ve geliştirme alanlarında değişik sivil inisiyatifler destek görüyorlar. Altı kişilik inceleme heyeti inceleyerek projelerin derecelendirilmiş listesini oluşturdu. “Alaşara” Uluslararası kuruluşun başkanı Mussa Ekzekov müfettişlerin de düşüncelerini göz önünde bulundurarak yarışmanın kazananlarını belirlemede nihai kararı verdi. Genel toplam bir buçuk milyon rublelik hibe desteğini yarışmacılar arasında projeleri en fazla güncel olan 9 katılımcısı alacak.

240 bin ruble ünlü doktor Ruslan Karmov'a Abaza köyleri nüfusunun vejetasyon-rezonans testlerini yapmak üzere verilecek. 200 bin ruble Karabek Tlyabiçev'e (Staro-Kuvinsk boks salonunun ısıtması

için) ve Psij'in toplumsal meclisine (köyde futbol sahasının inşaatı) hibe edilecek. 130 biner ruble Kara-Pago'da dinlenme bahçesi, İnjiç-Çukun'da dinlenme bölgesini düzenleme ve zor hayat şartlarında bulunan ailelerin evlerinin çatılarının tamiri ve de 135 bin ruble Kazma köylerinde seracılığın gelişimi için yatırılacak. Novo-Kuvinsk köyün girişine stelin montajı için yardımcı olunacak, “Amara” kukla tiyatrosu için ise Abazakt ve Krasny Vostok'ta temsililerin organizasyonuna destek verilecek.

Şu an projelerin sahipleri ile sözleşmeler yapılıyor, çalışma takvimleri ve diğer detaylar belirleniyor. Ekimin başında belirtilen destek miktarları hibe sahiplerin hesaplarına yatırılacaktır.

Psij Sahanın İnşaatına Hazırdır

Psij uzun süre hazırlıkları yaptı, fakat hızlı bir şekilde harekete geçti. Köyde spor alanının inşaatı için gerekli olan 115000 ruble ilk başta yavaş toplanıyordu. Saha için kaynak toplanması Abaza halkının milli fonu üzerinden bu senenin nisan ayında ilan edilmişti. Eylül'ün başına Psij'in hesabında 74,5 bin ruble birikti. Yani, genel olarak ay başı 15 bin ruble eklemeler yapıldı. 3 ile 24 Eylül arası üç hafta içindeyse 61590 ruble para gelmiş oldu ve bugün itibarıyla Psij spor sahası için toplam başlanılan para miktarı 136157 rubledir! Bu da gerekli miktardan önemli ölçüde fazladır ve Psij sakinleri artık projenin pratik olarak gerçekleştirilmesine

başlayabilecekler. “Alaşara” fonu Pyatigorsk şehriden bir şirketle gerekli spor aletlerin tedariki için sözleşmeler yapmaktadır. Spor gereçlerin ekimin ortasına hazır olması öngörülmüştür.

Psij'in kendinde alan için yer çoktan hazırlanmıştır. Yaz içinde Candubayeva sokağında ciddi kazı çalışmaları, aydınlı yapılmış, su boruları yakında tamamlayacak ve çeşitli kolaylıklar da düşünülmüştür. Tüm çalışmalar senenin sonunda burada sadece spor aletli alan ile sınırlı kalmayıp, büyükçe futbol sahasının da “Alaşara” derneği hibesi sayesinde inşaa edilmiş olacağına işaret ediyor.

“Alaşara” Fonuna paralar nasıl yatırılır

“Sberbank Online” aracılığıyla bilgisayardan

1. “Sberbank Online” özel odanıza girin;
2. “Para yatırımları ve Ödemeler” bölümünü seçin;
3. Arama satırına “Alaşara” yazın;
4. Liste içerisinden gerekli köyün adını seçin, örneğin, “Alaşara (Kazma)”;
5. Ad, Soyad, Baba adımızı yazın ve “Devam” tuşuna basın;
6. Ödemek istediğiniz para miktarını yazarak “Devam” tuşuna basın;
7. Özel bilgilerinizi kontrol ederek ödemeyi teyit edin.

Akıllı telefonda “Sberbank Online” üzerinden:

1. “Sberbank Online” özel odanıza girin;
2. “Para yatırımları ve Ödemeler” bölümünü seçin;
3. “Diğer” bölümünü seçin;
4. Arama satırına “Alaşara” yazın;
5. Liste içerisinden gerekli köyün adını seçin, örneğin, “Alaşara (Kazma)”;
6. Ad, Soyad, Baba adımızı yazın ve “Devam” tuşuna basın;
7. Ödemek istediğiniz para miktarını yazarak “Devam” tuşuna basın;
8. Özel bilgilerinizi kontrol ederek ödemeyi teyit edin.

Sberbank'ın bankamatik kartı ile:

1. Bankomatike kartınızı yerleştirin ve pin-kodunuzu yazın;
2. “Para yatırımları ve Ödemeler” bölümünü seçin;
3. Sağ köşede “Hizmet ve Kuruluşların Aranması” bölümünü seçin;
4. Arama satırına “Alaşara” yazın;
5. Liste içerisinden gerekli köyün adını seçin, örneğin, “Alaşara (Kazma)”;
6. Ad, Soyad, Baba adımızı yazın ve “Devam” tuşuna basın;
7. Ödemek istediğiniz para miktarını yazarak “Devam” tuşuna basın;
8. Özel bilgilerinizi kontrol ederek ödemeyi teyit edin.

Abazaşta Futbol Oynuyor

Abazaştanın İlk Şampiyonu

Elburgan'ın takımı ilk turdan başlayarak turne tablosunun ilk satırına yerleşerek sonuna kadar yerini korudu ve Abazaştanın ilk şampiyonu oldu. Yapılan 12 karşılaşmadan onunda galip olup, ikisinde eşit puan alarak sonunda 32 puan elde etti ve Psij'dan en yakın rakibini 6 puan ile geçti. Psij'lular da sırasıyla İnjiç-Çukun'lulara göre bir puanı fazla alarak ikinci sırayı koruyabildiler.

"Alaşara" Uluslararası Birliği tarafından ilk defa olarak düzenlenen Abazaşta 2018 futbol şampiyonasının en önemli sonucu bu şekildedir. Abaza köyleri arasında futbol yarışmaları düzenleme fikri Apsua, İnjiç-Çukun, Kazma, Krasny Vostok, Kubina, Psij, Staro-Kuvinsk ve Elburgan futbol severleri tarafından hemen destek gördüğünü belirtmeliyiz.

"Alaşara" derneği organizasyon çalışmalarının bir kısmını kendi üzerine aldı: kura çekimini yaptı, karşılaşmaların takvimini hazırladı, ödülleri belirledi ve yayın desteğini sağladı. Diğer herşey kendi kendine hazırlanma prensipleri üzerine yürüyordu. Futbolcuların üniformaları, gidiş-gelişleri, oyunların düzenlenmesi, hakemliği takımların kendileri sağladı. Genel görüşe göre "ilk blin (krep)" buruşuk olmadı: yarışmalar yüksek seviyede geçti. Evet, köylerin

Bu seneki Dünya Futbol Şampiyonası ülkemizde yapılıyor olup, Abazaşta aynı şekilde futbol hayatı yoğun olarak geçiyordu. Sekiz adet Abaza köyünün takımları Abazaşta şampiyonu, Kupa ve Superkupa sahiplerini belirledi. "Alaşara" Kupası ve savaş malülleri arasında mini futbolboldan "KÇC Abhaz Gönüllüleri Birliği" Kupası için yarışmalar da döneminin süsü oldu. Mini futbol turnesi, ayrıca, Abaza Halkı Oyunları programına dahildi.

hepsinde güzel sahalar yoktu, vasıflı hakemler yetersizdi, gidiş-gelişler için otobüslerle ilgili sorunlar yaşanıyor. Fakat takımların kendi hemşehrileri arasında yarışmalara

oyunu oynamadan kendilerini finalde buldular – çeyrek finalde de Kubina'nın gelmemesinden dolayı galip sayılmışlardı.

Mücadele turne ağının sadece ikinci kısmında sürüyordu. Burada çeyrek finalde Psij Kazma'nın takımını kolaylıkla yendi – 8:2, Krasny Vostok ise İnjiç-Çukun'u – 4:2 olarak geçti. Yarı finalde Psij'lular İnjiç-Çukun'luların üstesinden geldi – 3:1.

Final çok çekişmeli geçti. Psij ve Elburgan birbiri kalelerine 3 topu geçirdiler ve asıl süre içerisinde galibi belirleyemediler. Penaltı serisinde ise Biberd'liler Dudaruk'lara göre daha isabetli olup, Abazaşta Kupası Elburgan'a gitti.

Psij'in Rövanş'ı

Dönem 15 Eylülde Elburgan'da Abazaştanın Superkupası için karşılaşma ile tamamlandı. Yarışmanın kuralları gereği şampiyon ile Kupa sahibi onun için oynamaları gerekiyordu. Fakat hem şampiyon, hem de Kupa sahibi Elburgan olduğu için Superkupa karşılaşmasına genel yarışmada ikinciliği elde eden Psij'in takımı ona eşlik etti.

Günün asıl oynuna, ilginçlik yönünden fazla geri kalmayan oyunlar öncülük etti. Elburgan, İnjiç-Çukun, Psij, Kubina ve Staro-Kuvinsk'ten Abaza futbolu emektarları 8 kişilik birkaç takıma ayrıldılar ve takımlarını değiştirerek iki dostluk karşılaşmasını gerçekleştirdiler ve bu da futbola karşı sevgi ve emektarlar arasındaki dostluğun göstergesiydi. Sonuç kimse ilgilendirmiyordu, herkes zevkine oynuyordu. Ve bunlar gerçek resmi karşılaşma öncesi çok duygusal ortamı oluşturdular. Resmi oyuna katılan takımlar genç

futbolcuların eşliğinde çıktı. Böylece, Elburgan'daki futbol bayramı Abaza futbolunda kuşaklar arası değişimin de bir göstergesi oldu.

Resmi karşılaşmada sonuç önemliydi. Kazanan Abazaşta'nın Superkupası'nı alacaktı – her iki rakibin elde etmeyi şeref saydıkları yakışıklı bir ödül. Elburgan'lular onu elde ederek Abazaşta 2018 döneminin tüm ödül takımı toplamayı çok istiyordu. Biberd'lileri hem asıl yarışma, hem Kupa'da geçemeyen Psij'lular geri kalan ödülü alma isteği gayreti içindeydiler.

Oyun Dudaruk'luların atakları ile başladı. Sahada hızlı hareketlerle birçok sefer kalelerine tehlikeyi yaratarak topu rakibinin ceza sahasına yetiştirmişlerdi. Yarım saat içerisinde Elburgan söz konusu atakları başarılı bir şekilde karşılamış ve nihayet Psij'luların ısrarı sonuç verdi: takımın 45 yıllık emektarı Marat Abitov, geciken cezai savunmaları geçerek güçlü vuruş ile topu sol "dokuzluğa" gönderdi. 10 dakika sonra Elburgan'ın kalesine ceza vuruşu kararlaştırdılar. Önündeki topu püskürterek vuruşun kendisini kaleci genel olarak karşılayabilmişti. Fakat sıçrayan topun ilk dokunanı

Psij'luların savunmasından Anuar Agba olmuş ve böylece, ev sahipleri oyuna tekrar sahanın ortasında başlamış oldular.

Aradan sonra toplanan taraftarların destekleri üzerine Elburgan'lular aktiflediler ve İslam Kamov'un gayretleriyle farkı kapatabildiler. Fakat başarıyı devam etmelerine izin verilmedi. Dahası, Psij'li Marat Abitov ile Artur Tabişev birer golü atarak rakiplerini tekrar farkı kapatma ümidini kırmış oldu.

Herkes Hakettiğini Aldı

Oyun sonrası ödüllendirme töreni yapıldı. Abazaşta'nın Superkupası Psij'a gitti, oyuncusu Omar Pşmahov ise karşılaşmanın en iyi oyuncusu seçildi.

Elburgan'ın takımına şampiyonluk ödülü ve Abazaşta Kupası verildi. Sonlanan dönemde kendilerini daha fazla gösteren

katılma istekleri oluşan sorunların üstündeydi. Sadece Apsua takımı için sözkonusu sorunlar üstesinden gelemeyecek seviyede olup, hemen ilk turdan sonra yarışmalardan çekildi. Tüm diğer takımlar sonuna kadar mücadele ettiler.

Elburgan'ın Şansı

Abazaşta Kupası 30 Haziran ile 1 Temmuz arası iki günlük turnede, genel yarışmaya ara verildiği sırada oynandı. O, olimpiyat sistemini göre gerçekleştiriyordu: kaybeden yarışmayı terk ediyor. Genel yarışmada oynamaya devam eden yedi takıma Kara-Pago'nun takımı eşlik etti. Fakat futbol oynama fırsatını bulamadı. Çeyrek finalde rakibi olan Staro-Kuvinsk karşılaşmaya gelmedi ve 0:3 teknik mağlubiyeti elde etti. İkinci gün Elburgan ile oynanacak olan yarı finale ise Kara-Pago'lular kendileri gelmedi. Böylece, Biberdli futbolcular hiçbir

futbolcular da ödüllendirildiler. Abazaşta'nın en iyi oyuncusu olarak Tahir Cucuyev (İnjiç-Çukun), en iyi kaleci – hemşehrisi Adam Candarov, en iyi savunucu – Rostam Lyay (Psij), en iyi golcü Eldar Habatov (Krasny Vostok) seçildi.

Abazaşta'nın Kupasında en iyi olarak Elburgan'ın kalecisi Asker Hartsızov ve savunucu Aslan Nahohov belirlendi. Aynı takımdan Aslan Hamukov en iyi oyuncu, Psij'dan Zamir Şhagoşev ise turnenin en iyi golcüsü olarak kabul edildi.

Abazaşta'da futbol dönemi bu şekilde geçti.

Geçmişini Hatırladılar

İnjiç-Çukun'da "Abhaz Gönüllü Savaşçıları Birliği" Kupası için mini futbol turnesi yapıldı. 45 yılın üstündeki oyuncuların katıldığı yarışma artık ikinci sene düzenleniyor ve bu oyunun severleri tarafından büyük ilgiyi çekiyor. O, eski arkadaşrakiplerin karşılaşmasına eşlik eden özel atmosfer ile farklılık gösteriyor.

Eskiye hatırlamak üzere Abaza Bölgesi'nin merkezine Staro-Kuvinsk, Novo-Kuvinsk, Elburgan, Krasny Vostok, Kubina ve Psij'dan takımlar geldi. Apsua'dan sadece üç oyuncu gelmiş olup, herkesin rızası ile onlar Staro-Kuvinsk takımına katıldılar. Tabii ki, turnenin sahipleri de kendi takımlarını sundular.

Fazla uzun sürmeyen açılış töreninde futbol emektarlarına "KÇC Abhazya Gönüllü Savaşçıları" başkanı Zaur Dzugov, İnjiç-Çukun köyü başkanı Fuad Cantemirov, İnjiç-Çukun'un ilk beden eğitimi

öğretmeni, hafif atletik spor ustası İsmail Tsekov, yarışmanın en yaşlı katılımcısı Karabit İonov. Onlar yeniden karşılaşmadan dolayı duygularını saklamıyorlardı ve oyunculara güzel oyunu ve mükemmel duyguları dilediler.

Turnenin programı 9 takımın katılımını ve birkaç dönemi öngörüyordu. İlkinde takımlar gruplarında oynayarak aralarında 6 takımı belirlediler – ikinci turun katılımcılarını. Katılımcı sayısı yediye kadar indiği için, grup aşamasından sonra sadece birtek takım yarışmayı terk etti. Bu da Elburgan ile berabere kalan ve Staro-Kuvinsk yenilerek kendi grubunda üçüncü olan Krasny Vostok oldu. İkinci turda Kubina saha sahiplerini yendi 4:0, Elburgan Psij'a yenildi 1:2, Kuvinsk takımları ise barış için 2:2 olarak ayrıldılar ve bu da her ikisinin yarıfinalde geçmesine neden oldu.

Bu aşamada Psij Novo-Kuvinsk'e şans bırakmadı – 5:1, Staro-Kuvinsk ise Kubina'yı 2:1 olarak geçti. Kubina takımı yedeksiz olarak oynamak zorundaydı ve herhalde oyunun sonuna doğru biraz yorulmuş olmalıydı. O, daha önce rahatlıkla yenmiş olduğu Novo-Kuvinsk'e (3:0) üçüncülük karşılaşmasında 0:1 mağlup oldu.

Finalde Psij ile Staro-Kuvinsk karşılaştı. Söz konusu takımlar zamanında çok defa "Leninskoye Znamya" gazetesi Kupası ve diğer ödüller için karşılaşmışlardı! Ve her seferinde karşılaşmalar sert ve ödünsüz mücadele içinde geçirdi. Onlarca sene geçti ve şimdi onlar tekrar finalde. Şimdiki zamanda Psij'lular en güzel formunda

gözüküyor. 72 yaşında dahi tekniği ile şaşırtmaya devam eden Karabit İonov'un yönetiminde ezeli rakiplerine dört adet karşılıksız golü attılar ve "KÇC Abhazya Gönüllü Savaşçıları" Kupasını sahiplendiler.

Turnenin sonucunda çeşitli kategorilerde en güzel futbolcular belirlendi. En iyi kaleci Zaur Kulov (Staro-Kuvinsk), en iyi savunma oyuncusu Artur Şenkaov (Novo-Kuvinsk), en iyi oyuncu Zaval Kenjev (Kubina), en iyi golcü ise 8 golü atan Valeriy Mahojev (Psij) olarak seçilmiş oldular. Ayrıca, sevdiği oyuna sadakatinden dolayı Karabit İonov özel ödüle layık görüldü.

Emektar futbolcuların görüşmesi, misafirperver ev sahipleri – köy başkanı Fuad Cantemirov, beden eğitim öğretmeni Fuad Urçukov ve İnjiç-Çukun sakinlerinin hazırladığı arkadaşlık yemeği ile tamamlanmış oldu.

Petr Çekalov Rusya Geneli Edebiyat Festivaline Katıldı

30 ağustos 2018 yılında Kazan'da Rusya Halkları Milli Edebiyatlarının Festivali gerçekleştirildi. Ona Rusya Federasyonu'nun 26 bölgesinden 100'e yakın temsilci katıldı. Festivalde Karaçay-Çerkesya'yı filoloji ilimler doktoru Prof. Petr Çekalov ve genç kabiliyetli şair, "Arhız 24" televizyon kanalının muhabiri Artur Keçeşaoev temsil ettiler. Petr Konstantinoviç Çekalov'dan söz konusu ilginç edebiyat forumu ile ilgili bir kısım soruları cevaplandırmasını istedik.

- Siz Stravropol şehrinde yaşıyor ve çalışıyorsunuz. Nasıl oldu da festivalde Karaçay-Çerkes Cumhuriyetini temsil ettiniz?

- Gerçekten, artık kırk yıldır Stravropol'de yaşıyor ve çalışıyorum, fakat Karaçay-Çerkesya memkeletimdir, burada doğdum ve büyüdüm. Ayrıca, ilmi çalışmalarımın asıl kısmı cumhuriyetimizin edebiyatları ile ilgilidir, özellikle de Abaza edebiyatı hakkında: yüksek lisans çalışmam Mikayel Çikatuyev'in edebi sanatını incelemeyle ilgiliydi, doktora tezime ise Abaza şiirinin gelişme tarihine adanmıştı. Yayınlarım ve eserlerimin (200 civarındaydı, onlardan 20'si monografi) asıl kısmı da yine Abaza edebiyatı ile ilgilidir. Son yıllarda folklor eserlerin yeni baskıların yapılması ve ana dili yazarların eserlerinin rusçaya çevrilmesi ilgili projelere katılıyorum. 2017 Rusya Federasyonunun Milli Edebiyatların Desteklenmesi Programı çerçevesinde "Rusya Halkların Modern Edebiyatı. Şiir.", "Rusya Halkların Modern Edebiyatı. Çocuk Edebiyatı" adında iki mecmua yayınlanmıştı. Şu an nesir ile ilgili mecmua yayına hazırlanmaktadır. Bu yayın eserleri hazırlanırken, ben Abaza Edebiyatı ile ilgili kısmına katıldım (bölgesel milli yayın meclisinin başkanlığını Georgiy Çekalov yürütmektedir). Bu

nedenle Rusya Federasyonu Halkları Milli Kültürleri Destekleme Programı organize komitesi tarafından festivale davet edildim.

- Festival nasıl gerçekleşiyordu ve Siz hangi sıfatla katıldınız?

- Festival misafirleri Rusya'nın dil ve edebiyatlarının çeşitliliği ile tanıştıyordu ve dört edebiyat çadırında sunulmuştu: "Aksakallar", "Kitap", "Konferans", "Çocuk". Ben "Konferans" kısmında geçen müzakerelere katıldım. Burada dil, kültür, edebiyat, tiyatro ve tercümanlık çalışmaları hakkında meseleler tartışılıyordu. "Abaza Edebiyatı ve Seçkin Temsilcileri" adında bir saatlik konuşmayı edebiyatımızın yerleşmesi ve gelişmesi ile ilgili esas aşamaları ve de o devirlerin yazarları T. Tabulov, P. Tsekov, H. Jirov, B. Thaytsuhov, K. Cegutanov, M. Çikatuyev hakkında sunumu yaptım. Konuşmamın esas kısmı Kerim Mhtse'nin edebi sanatına ayrılmıştı.

- Hangi bölgeler temsil edilmişti?

- Festivalde ülkemizin birçok bölgesi temsil edildi, hatta Karelya ve Yakutistan'a kadar ve bizim komşu cumhuriyetler: Dağıstan, Kabartay-Balkarya, Çeçenistan, İnguşetya, Kırım... Rusya'nın çeşitli köşelerinden usta sanatçıların

katılımı ile iki sahnede (büyük ve küçük) eşzamanlı bayram konserleri devam ediyordu: koreografi, vokal, şarkıcı, meddah...

- Abaza yazarlarından Kazan'da bulunup, eserinde bahseden kişi olmuş mudur?

- Abaza yazarlarından herhangi birisinin Kazan'ı ziyaret ettiği hakkında bilgim yoktur. Fakat bir tane ilginç olay vardır ki, hatırlamamam mümkün değildir. Kerim Mhtse'nin "Telegramlar" adında ve uygun olarak telegram stilinde olan bir şiiri vardı ve onda Kazan, özel olarak da Starapulskaya sokağının adı geçiyor. Fakat esas konu bu değildi, eser Kerim Mhtse ile aynı dönemde Edebiyat Enstitüsü'nde okuyan o şehirli kıza atfen yazılmıştı. Onu bularak, şairimiz hakkında sohbet etme fırsatını yakaladım. Ve bu olayı çok önemli olarak görüyorum. Kazan'a bu buluşma için de teşekkürler!

- İlginç olay. Siz kendiniz Kazan'da ilk defa mı bulundunuz?

- Evet, ilk defa. Böyle büyük ve ilginç edebiyat bayramında bulunmak bana nasip olduğundan dolayı sevinçliyim. Kazan büyük, güzel, rahat, özgün bir şehirdir ve tabii ki, insanı çok duygular içinde bırakıyor. Sanki yabancı değil de, öz şehrimize gelmiş gibi hislerin içindeydim...

Okullarda Ana Dili

Ağustosun sonunda "Apsadgıl" Birliği presidyumun oturumunda cumhuriyetin okullarında Abaza dili öğretimi durumu meselesi görüşüldü. Oturuma davet edilen Karaçay-Çerkes Cumhuriyet Eğitim Çalışanlarının Branşlarındaki Seviyelerini Yükseltme Enstitüsü Kabartay-Çerkes ve Abaza Dilleri ve Edebiyatları Bölümünün başkanı Bilal Hasarokov, Abaza Bölgesi Eğitim Bölümü başkan yardımcısı Marina Kurşeva ve Çerkesk şehri valiliğin Eğitim Yönetimi baş uzmanı Hacat Agirbova Rusya halklarının ana dillerini öğrenilmesi hakkında "Eğitim İle İlgili" Federal Kanuna malum düzeltmelerin yapılmasından sonra durumun şu anki hali hakkında bilgi verdiler. Uzmanların belirttiğine göre hala yenilikler Abaza dilinin Abaza köyleri ve Çerkesk şehri öğretim sürecine herhangi bir önemli değişiklik getirilmedi: dersler geçen sene ile aynı hacim ve aynı

fakat terbiyecilerin dediğine göre onu biraz daha düzenlemek gerekiyor. Yakın zamanda küçük yaş çocuklara Abaza dilini öğreten tüm terbiyecilerin toplanması ve söz konusu metodun iyileştirilmesi için somut teklifleri dile getirmelerinin istenmesi düşünülmektedir.

Çerkesk şehri okullarında da çalışmalar sürüyor. Ağustos müzakerelerinin çerçevesinde Hacat Agirbova şehir öğretmenleri ile görüşmüş ve onlar dilin sıfırdan öğrenilmesi yönelik olan ve "Alaşara" derneği sınıflarında denenmiş eğitim metod takımlarını ilk okul öğrencilerine dağıtılması isteklerini belirtmişler. Seviye Yükseltme Enstitüsü'nde bu fikre karşı değiller ve meselenin resmi olarak düzenleneceğine güvenilebilir. Ayrıca, "Alaşara" Abaza dilinde "Yazı Bilgisi'nin" (Tamamıvışı) yeteri tirajda yayınlanması ile ilgili yardımcı olacaktır.

şekilde geçiyor, ebeveynlerden hiç kimse çocuklarının okulda Abazaca öğrenmesinden vazgeçmemiştir. (Hatırlatalım: kanuna göre şu an okulda öğreneeceği ana dili seçerken, çocuk Rusçanın devlet dili olarak öğrenilmesine ek olarak ana dili olarak onu da işaretleyebilir.)

Oturumda tüm Abaza köylerini gezerek Abaza dili ve edebiyatı eğitimi gerçekten de haftda 5 saat olarak gerçekleştirilip-gerçekleştirilmediği, tüm Abazaların ana dilleri olarak Abazacayı seçip-seçmedikleri ve ayrıca, çocuk kreşlerinde Abaza dilini öğretme yeni metodun kullanılmasının etkinliğini belirlenmesi görevi verilen denetim kurulu oluşturuldu. 10 eylül ile 14 eylül arası bir hafta içerisinde denetim kurulu tüm Abaza okul ve çocuk kreşlerini ziyaret etti. Hepsinde eğitim normal durum içerisinde geçiyor. Kreşlerde yeni metod kullanılmakta,

"Apsadgıl" Birliği 20 Eylülde ana dillerin öğretilmesi ile ilgili meseleleri "Nogay El", "Karaçay - Alan Halk", KÇC Adıgıların Milli Kültür Bağımsızlığı toplumsal kuruluşları ile konuştu. Toplumsalçılar yeniliklerden sonra birçok ebeveynin çocuklarının ana dillerini bırakarak yoğun olarak Rusçayı çalışacağından endişe ettiklerini belirttiler. Şehir okullarında, özellikle de üst sınıflarda Devlet Ortak Sınavına girmeleri gerekenler tarafından bu tür eğilimlerin görüldüğünün altı çizildi. Toplantının katılımcıları Ana Dillerin kısıtlanmalardan korumak için etkin önlemler alınması gerektiği görüşünde birleştiler. Münasip bakanlık, okul yöneticileri ve ebeveynlerle gerekli çalışmayı yapacak olan çalışma grubunun oluşturulması gerektiği kararına varıldı.

Abaza dili Abazaların çoğunlukta olmadığı köylerde de öğretiliyor

Yeni eğitim döneminde Adıge-Habl ilk öğretim okulunda ilk defa Abaza dili dersleri eklendi. Burada birinci sınıfa gelen beş Abaza çocuğu ana öğretmenleri Fariza Nurbiyevna Şebzuhova'nın yönetimi ile ana dillerini öğrenme fırsatına sahip olacaklardır. Doğrusu, şu an herşey sadece özel ders şeklinde ve haftalık iki saat olarak gerçekleşecektir. Fakat okulun müdürü Liliya Abdulhahovna Vikova'nın sözüne göre gelecek yıldan itibaren dersleri okul programına zorunlu ders olarak ekleyecekler.

Bu şekil değişiklikler Abaza toplumsal kuruluşlarının çabaları ve bölge eğitim yönetiminin Abaza çocuklarının Abazaların azınlıkta oldukları köylerde ana dillerinin öğrenmesi meselesine olumlu yaklaşımı sayesinde gerçekleşmiş oldu. "Apsadgıl" Birliği'nin temsilcileri okulu ziyaret ettiler ve 23 Abazaca öğrenme kitapçığını (Harıfba) hediye ettiler, bayan meclisi ise birinci sınıf öğrencilerine ek olarak çeşitli hediyeler hazırladı.

Toplumsalçılar Abazacanın 1997 yılından bu yana öğretildiği Erken-Şahar köyünde de bulundular. Burada günümüz itibarıyla tüm sınıflarda 17 Abaza okuyor. Öğretmenler Lüdmila Edikovna Papşuova ve Valentina Muhtarovna Hacimova okul kitapların yetersizliğinden şikayet ediyorlardı. Onlara her bir sınıf için dördüncüden onuncuya kadar 4 adet Abaza dili ve Abaza edebiyatı kitaplarını getirdiler. Söz konusu kitapları Çerkesk şehri Eğitim Yönetimi baş uzmanı Hacat Aminovna Agirbova ve şehir okullarının öğretmenleri

Arada Aliyevna Acibekova ve Aysat Bubovna Pşiazova getirdiler. Erken-Şahar'ın tek olan birinci sınıf öğrencisi Amra Cemakulova'yı dikkatsiz bırakmayıp, Abaza Köyleri Koordine Kadın Meclisi tarafından özel hediyeyi aldı.

Her iki okulda "Apsadgıl" Birliği'nin temsilcileri öğretmen ve müdürlerle konuşmuş ve Abaza dilinin kaliteli öğretilmesinin sağlanması için ortak çalışma konusunda anlaşmışlar.

Главный редактор - Г.К. Чекалов.

Адрес редакции:
369000, г. Черкесск, ул. Доватора, 17.
Телефон: 8(8782)20-81-17.
Эл. адрес: info@alashara.org

Газета зарегистрирована Управлением Федеральной службы по надзору в сфере связи, информационных технологий и массовых коммуникаций по Карачаево-Черкесской Республике. Свидетельство ПИ № ТУ09-00080 от 30 декабря 2015 г.

Отпечатано в ГУП СК «Издательский дом «Периодика Ставрополя». 356240, Ставропольский край, г. Михайловск, ул. Ленина, 154. Заказ 2442.
Газета подписана в печать: по графику 15.00, факт - 15.00.

Учредитель, издатель АНО «Алашара»: 194358, г. Санкт-Петербург, пр. Энгельса, д. 154, лит. А.
Сайт: alashara.org
Тираж - 6000 экземпляров
Распространяется бесплатно.